

Kritik mot polismyndighet för att den i ett fall inte hade vidtagit tillräckliga utredningsåtgärder innan den beslutat att lägga ned en förundersökning samt att den i ett annat fall beslutat att inte inleda förundersökning trots att det fanns anledning att anta att brott hade förövats

Initiativet

I samband med en inspektion vid Polismyndigheten i Hallands län den 14–16 juni 2000 granskades bl.a. ärendena K6718-00 och K6735-00. I det protokoll som fördes vid inspektionen noterades följande om iakttagelserna i dessa ärenden.

K6718-00: Anmälan om stöld av en skylift gjordes den 27 mars 2000. Enligt uppgift i anmälan hade ett vittne observerat när en person i en personbil med visst angivet registreringsnummer hakade på skyliften och körde i väg med den. I en tjänsteanteckning undertecknad av en assistent fanns vissa utredningsåtgärder dokumenterade. Den 6 juni 2000 lades förundersökningen ned med motiveringen ”ej spaningsresultat”.

K6735-00: Anmälan om stöld av en mobiltelefon på ett kontor gjordes den 27 mars 2000. Enligt uppgift i anmälan hade en person varit inne på tjänsterummet där telefonen förvarades. Samma dag fattades beslut om att inte inleda förundersökning med motiveringen ”spaningsuppslag saknas”.

Det kunde ifrågasättas om polisen hade vidtagit tillräckliga utredningsåtgärder innan beslut att inte inleda förundersökning eller att lägga ned en pågående utredning meddelades. ChefsJO Eklundh beslutade därför att ta upp polismyndighetens handläggning av utredningarna i ett särskilt ärende.

Utredning

Ärendet remitterades till Polismyndigheten i Hallands län för upplysningar och yttrande över handläggningen i de aktuella ärendena.

Polismyndigheten (länspolismästare AA) kom in med yttranden. Till dessa hade fogats upplysningar från bl.a. kriminalkommissarien BB och poliskommissarien CC.

I ett beslut den 5 oktober 2001 anförde *chefsJO Eklundh* följande.

Bedömning

K6718-00

Anmälan om stöld av en skylift med ett uppgivet värde av 150 000 kr gjordes hos polismyndigheten den 27 mars 2000. Av anmälan framgick att fastighetsskötaren i den fastighet utanför vilken skyliften stått parkerad hade uppgett att en hyresgäst sett när två män hakade på skyliften på en personbil med ett visst angivet registreringsnummer och körde därifrån någon gång på kvällen den 25 mars 2000.

Förundersökning inleddes samma dag som anmälan gjordes.

Den 13 april 2000 hade en assistent vid polismyndigheten telefonkontakt med fastighetsskötaren, och den 5 juni 2000 fick assistenten per telefon kontakt också med den person som hade observerat de två män som hade åkt iväg med skyliften. Denne uppgav att han hade noterat registreringsnumret, eftersom han tyckte att det såg "skumt" ut, och han lämnade också ett signalement, dock något vagt, på männen. Den 6 juni 2000 lades förundersökningen ned med motiveringen "ej spaningsresultat".

BB, som var förundersökningsledare i ärendet, har i sitt yttrande uppgett att han den 6 juni 2000 fick del av de uppgifter som assistenten hade fått. En "slagning" på fordonet visade att det ägdes av en för polismyndigheten känd kriminell person. BB ansåg att det var lönlöst att vid den tidpunkten, cirka två och en halv månad efter det att brottet begicks, ta kontakt med bilägaren för att försöka utröna vem som hade disponerat fordonet vid det aktuella tillfället.

AA har som polismyndighetens uppfattning uttalat att förundersökningsledaren inte haft ett tillräckligt underlag för att lägga ned förundersökningen den 6 juni 2000. Kontakt borde ha tagits med bilens registrerade ägare för att man därefter skulle ta ställning till om ytterligare åtgärder var erforderliga. I yttrandet anförs emellertid också att det i en pressad arbetssituation måste finnas förståelse för att man som förundersökningsledare väljer att lägga resurserna på mer prioriterade ärenden. Det upplyses avslutningsvis att ärendet har återupptagits.

Jag anser i likhet med polismyndigheten att det fanns uppslag att bearbeta innan ett eventuellt beslut om att lägga ned förundersökningen kunde meddelas. Jag delar däremot inte myndighetens uppfattning att handläggningen av ärendet kan försvaras med hänvisning till den pressade arbetssituationen vid myndigheten. Oavsett hur arbetsläget ser ut vid en polismyndighet kan prioriteringar av det här aktuella slaget inte accepteras.

K6735-00

I en anmälan om stöld av en mobiltelefon som gjordes den 27 mars 2000 uppgavs att någon hade tillgripit en Kungsbacka kommun tillhörig mobiltelefon på anmälarens tjänsterum. Mobiltelefonen låg framme på bordet. Anmälaren hade lämnat rummet vid ett tillfälle då lokalvårdaren var inne och städade. I anmälan

angavs vidare: ”Städerskan var ny för dagen, kontroll skall göras på städavdelningen.”

Samma dag som anmälan gjordes fattades beslut om att inte inleda förundersökning med motiveringen att spaningsuppslag saknades.

CC, som var anmälningsgranskare och förundersökningsledare i ärendet, har uppgett att polisen och anmälaren hade träffat en överenskommelse som innebar att anmälaren på eget initiativ skulle göra vissa efterforskningar. Om det vid dessa framkom något som kunde användas i polisiärt spaningsarbete, skulle anmälaren återkomma till polisen med besked. I avvaktan på ett sådant besked beslutade CC att inte inleda förundersökning med motiveringen ”spaningsuppslag saknas”. Om något ytterligare skulle framkomma i ärendet skulle han återuppta handläggningen.

I polismyndighetens yttrande anføres att det aktuella ärendet inte hanterats fullt tillfredsställande. Förundersökning borde ha inletts eftersom det redan i ingångsskedet fanns material som borde undersökas vidare. Myndighetens syn på de formella förutsättningarna för hanteringen förändras enligt vad som sägs i yttrandet inte av det förhållandet att ärendet, med hänsyn till myndighetens pressade arbetsituation och avsaknad av resurser, inte tillhör den mest prioriterade ärendetypen. Av yttrandet framgår vidare att ärendet har återupptagits.

Regler om inledande av förundersökning finns i 23 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken (RB). Enligt vad som där sägs skall förundersökning inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. För förundersökningar gäller enligt 23 kap. 4 § RB en objektivitetsprincip. Kravet på objektivitet gäller självfallet också för ställningstagandet i frågan om förundersökning skall inledas eller inte.

Tröskeln för att inleda förundersökning har satts lågt. Det är tillräckligt att det förekommer anledning till misstanke om brott. En förundersökning kan således inledas på mycket vaga misstankar så snart dessa avser något som kan vara ett brott (JO 1953 s. 107). Misstanken måste visserligen avse en konkret brottslig gärning men det är inte nödvändigt att man känner till brottets alla detaljer och inte heller när och var det har förövats (Ekelöf, SvJT 1982 s. 658). Förundersökning behöver emellertid enligt 23 kap. 1 § andra stycket RB inte inledas om det är uppenbart att brottet inte går att utreda.

Med hänsyn till det lågt ställda krav som således gäller för inledande av förundersökning torde behovet av kompletterande uppgifter inför ställningstagandet om förundersökning skall inledas eller inte i allmänhet vara ringa.

Det kan inte råda något tvivel om att det i det aktuella fallet fanns anledning att anta att ett brott hade begåtts. Det var inte heller uppenbart att brottet inte gick att utreda. Förundersökning borde därför ha inletts redan på grundval av de uppgifter som hade lämnats i anmälan.

CC har som nyss nämnts som förklaring till handläggningen hänvisat till den överenskommelse som träffats med anmälaren om att denne på eget initiativ skulle göra vissa efterforskningar. Jag har i ett tidigare ärende (JO 1999/2000 s. 122) behandlat frågan om möjligheterna för en myndighet att, inför ett beslut i förundersökningsfrågan, avvakta kompletterande uppgifter från anmälaren. Som nämnts i det beslutet kan det i speciella fall träffas en överenskommelse med målsäganden om att denne skall tillhandahålla visst material. En underlåtelse från målsägandens sida att följa en sådan överenskommelse befriar emellertid inte de brottsutredande organen från skyldigheten att sakligt och objektivt vidta de utredningsåtgärder som krävs. CC har inte närmare specificerat vilken information som han väntade på. Som nyss har nämnts var emellertid redan de uppgifter som lämnades i anmälan tillräckliga för ett beslut att inleda förundersökning.

Sammanfattning

Som framgår av vad som har sagts i det föregående finns det anledning att kritisera polismyndighetens handläggning av ärendena i olika avseenden.

Polismyndigheten har i yttrandena nämnt polismyndighetens pressade arbetsituation och avsaknad av resurser. Jag har i ett tidigare beslut (dnr 3203-2000) i ett ärende initierat med anledning av den aktuella inspektionen kritiserat utredningsverksamheten vid kriminalavdelningen i Halmstad. De mest anmärkningsvärda brister som hade observerats var de mycket långa handläggningstiderna, avsaknaden av väl fungerande bevaknings- och kontrollrutiner och brister i fråga om prioriteringar av de olika ärendetyperna. Jag konstaterade i beslutet att situationen endast till viss del kunde förklaras med brist på resurser.

Som framgår av det föregående kan bristande resurser och ett pressat arbetsläge över huvud taget inte åberopas som ursäkt för bristerna i handläggningen av de här aktuella ärendena. Jag förutsätter att polismyndighetens ledning på lämpligt sätt ser till att befattningshavarna har den kunskap som krävs för att liknande fel inte skall förekomma i framtiden. En omdömesgill och korrekt hantering av inkomna brottsanmälningar är av grundläggande betydelse för tilliten till samhällets brottsutredande verksamhet.